

Från Nylanders horisont

Kommunreformen kallar, hör skärgården?

© Marcel Hägglund

Vi står i beråd att fylla alla oskrivna blad i följetongen om kommun- och strukturreformen. Inledningen är redan skriven i form av regeringsprogrammet. Den process som så småningom kommer igång kommer att vara smärtsamt svår på många håll. Men samtidigt är det ett författarskap med en fascinerande framtidsorientering vi nu tar oss an.

VI HAR ATT VÄLJA mellan att se om glaset är halvtullt eller halvtomt. Vi kan likaså välja mellan att agera eller blott reagera. Min bedömning är att det här är ett författarskap som inom loppet av några år kommer att avslutas. Författarna i form av sittande regering menar allvar.

Det var nödvändigt att få in skrivningar i regeringsprogrammet som medger undantag från hu-

vudregeln om starka primärkommuner som kan ta hand om också delar av specialistsjukvården. Undantagen kan handla om långa avstånd, skärgårdsförhållanden eller språkliga förhållanden. Alltid då man skapar nya strukturer som skall gälla i hela landet, är det mindre helheter såsom skärgården, som lätt blir lidande. Allt som är smått blir mindre ju större sammanhangen man hänförs till är.

I SKRIVANDE STUND vet vi ännu inte vilka kriterier som kommer att styra författarskapet. Vi vet att huvudförfattarna menar allvar - Finlands kommunkarta kommer att ritas om för att vi i framtiden skall kunna garantera lika god service i alla kommuner.

Intrigerna i följetongen borde rimligtvis handla om servicen. Vilken typ av service kommer vi att behöva om tio-tjugo år? Vilka är de par av händer som skall vårda oss i ett Finland där befolkningen åldras i en takt som nästan saknar motstycke inom den europeiska unionen? Det föds alldeles för få barn i vårt land. Hur skall allt färre klara av att skapa service för allt fler vårdbehövande äldre? Borde inte behovet av service definiera kommungränserna?

Intrigerna, de förlamande svårigheterna och orsakerna till sår som kommer att vara om inte blödande, så åtminstone öppna, kommer att förmedlas av kommungränserna. Redan nu, innan vi fått kriterierna för hela reformen, debatteras med gränslös frenesi på sina håll just det vi inte borde fokusera oss på - gränser. Då den första åsiktsyttringen formulerats om kommungränsen har vi den politiska agendan definierad. Efter detta handlar debatten om eventuella fusioner istället för servicen och hur den bäst utformas på sikt.

FÖRHÅLLANDENA SOM råder i skärgården måste aktivt lyftas fram i debatten om det nya Kommunifinland. För att skapa förståelse för och insikt i vad som behövs i skärgården idag och framför allt imorgon. Lokala beslutsfattare är med om att skapa de rätta förutsättningarna för att bo och leva i

skärgården året om och den här aspekten får inte hamna i skymundan i diskussionen. Vi måste gång på gång förtydliga, berätta och också ställa krav.

Beroende på kriterierna för reformen kan det bli aktuellt att aktualisera undantagen. Om skärgårdsförhållanden eller de språkliga aspekterna, eller en kombination av bägge, så kräver är det nödvändigt att vi har den här livbojen. Förhoppningsvis kan vi utforma kommuner som på ett så naturligt och logiskt sätt bildar en ny servicehelhet att vi inte behöver ta till undantagen.

I NÅGOT AV DE MÅNGA kapitlen som hör till följetongen om reformen kommer vi att få se en ny kommunallag utformas. Det blir intressant att se vilka nya instrument man inför för att garantera medborgarinflytandet då kommunerna blir större. Är det så att vi i framtiden ser kommunalsinflytande enligt den stockholmska modellen? Eller kommer vi att uppleva helt nya instrument?

De kommunvisa ekonomiska kalkyler som kommer att utarbetas skall visa vägen för oss. Tidsaspekten borde vara avgörande, kalkylerna måste utformas så att de åskådliggör vilken kapacitet kommunerna har att möta servicebehovet också om tio-tjugo år. Vi vet åldersstrukturen och vilka krav den ställer på service. Kommunerna kan i viss mån påverka servicebehovet genom att satsa på preventiva åtgärder, fungerande primärhälsövård och genom att erbjuda service som ser till hela livssituationen. Ju tidigare man ingriper där problem finns, desto bättre mår individen och skattepengar sparas.

BEHOVET AV SERVICE förändras i takt med att samhället utvecklas. Titta bara på skoldagen och på hur den har förändrats. Idag skall vi kunna erbjuda exempelvis integrerad undervisning, modersmålsinriktad finska, assistenter och en tidsenlig adb-utrustning för att kunna garantera alla elever en jämlik start i livet. Vem talade för femton år sedan om familjevåldet och hur man på dagisar, skolor, hälsovårdscentraler och inom äldreomsorgen måste lära sig att identifiera våld och sedan också kunna erbjuda service för alla inblandade? Hur många kommuner kan erbjuda tjänster över nätet i tillräcklig utsträckning? Kommunernas ansvar för långtidsarbetslösa har likaså utökats och det krävs samarbete mellan olika myndigheter. Listan kan göras hur lång som helst.

Genom att analysera det ständigt föränderliga behovet av service, genom att titta på de kommunvisa siffrorna och på framtida åldersstruktur kan vi skapa ett mervärde i diskussionen om den framtida kommunstrukturen. För oss för vilka skärgården är en omistlig del av den kommunala, lokala verkligheten gäller det att påtala ytterligare ett behov av analys – hur påverkas servicen och medborgarinflytandet i skärgården av förändringarna? Samt vilka krav ställer de kommunala förändringarna på det nationella beslutsfattandet om resurstilldelningen för att garantera både service och inflytande i skärgården? I större kommunala helheter förstärks tex behovet av alla slags förbindelser.

FÖRÄNDRINGENS VINDAR håller på att blåsa upp ikapp med höststormarna. Ingen kan exakt säga hur kommunkartan kommer att se ut då den här riksdagsperioden om några år avslutas. Under hösten kommer kriterierna för reformen att presenteras. Utan kriterier är det omöjligt att föra en substansdiskussion. Uppgiften just nu är att skapa medvetenhet om att förändringar kommer att ske.

Skärgårdsförhållandena har genom århundraden tvingat skärgårdsborna till aktivitet för att klara vardagen och försörjningen av familjen. Då vi nu fyller de oskrivna bladen i följetongen om kommunkartan och servicen tror jag att skärgårdsbor och vänner av en levande skärgård måste välja att se att glaset är halvfyllt, inte halvtomt. Vi måste agera i vår sak, annars agerar någon annan och vi bara reagerar. Vi skall bidra till ett aktivt författarskap i alla kapitel, det skapar de bästa förutsättningarna för att skärgården behandlas väl när vi kommit så långt i författarskapet att vi skriver avslutningen. ♦

Kolumnförfattaren

Mikaela Nylander är riksdagsledamot och ordförande för Skärgårdsdelegationen.

Tfn: +358 (0)50 511 3029,

e-post: mikaela.nylander@riksdagen.fi